

Het balansmodel

De opvoeding wordt gezien als een transactioneel proces (beïnvloeding van factoren)

- Kindfactoren
- Ouderfactoren
- Omgevingsfactoren

Factoren die de ontwikkeling van het kind beïnvloeden:

- Risicofactoren:
 - Vergroten de kans op het ontstaan van gedragsproblemen
 - Oorsprong: in het kind zelf, de ouder en/ of de omgeving
 - Maken het leven moeilijk en vragen extra energie
 - Verhogen de draaglast van kind en opvoeder
- Beschermende of protetieve factoren:
 - Oorsprong: in het kind zelf, de ouder en/ of de omgeving
 - Zorgt voor een verhoging van de draaglast

Om een opvoedings situatie te analyseren is het van belang ook de onderlinge wisselwerking en de aansluiting van de opvoedingscontext op de kindkenmerken in ogenschouw te nemen

- Stagnatie van het opvoedingsproces
 - Oorsprong:
 - Om een opvoedings situatie te analyseren is het van belang ook de onderlinge wisselwerking en de aansluiting van de opvoedingscontext op de kindkenmerken in ogenschouw te nemen
 - buitengewone opvoedingsvragen vanuit de ontw. Van het kind
 - opvoeder zelf die opvoedingsproces tijdelijk of langdurig stagneert (vb: persoonlijke problemen en beperkingen)
 - beïnvloedende omstandigheden → verzwaarde opvoeding
- de complexiteit van de stagnatie neemt toe wanneer er binnen het opvoedingsproces sprake is van remmenden of verzwarende factoren (risicofactoren) in elk van de vier opvoedingsvariabelen.

Voorbeeld: **casus van rob en veerle** → voorbeeld van **vierde wereld**= totale pedagogische verwaarlozing, we stellen dit vast bij merendeel van de residentieel geplaatste kinderen binnen de bijzondere jeugdzorg.

De verhouding draaglast –draagkracht wordt negatief beïnvloed door de werking van bedreigende factoren die opvoeden tot een zware klus kunnen maken. NI risicofactoren = factoren die de draaglast vergroten en de draagkracht van de ouders ondermijnen.

- Kinderen; moeilijk temperament, ADHD, handicap
- Ouders: negatieve jeugdervaringen, conflicten if een echtscheiding, gebrek ouderlijke vaardigheden
- Omgeving: andere culturele achtergrond, woonomgeving, gepest worden op school
- De kans op ontwikkelen van een problematische ontwikkeling : (treffen vooral ouders in achterstandsituaties 4de wereld, multiprobleemgezinnen)
 - Één enkele risicofactor: gering kans op ontstaan
 - 2 factoren: kans 3keer zo groot
 - 4 of meer risicofactoren: 10 maal meer kans op ontstaan problemen in opvoeding.

De verklaring voor deze snelle toename is, dat risicofactoren elkaar wederzijds beïnvloeden en de negatieve werking van de afzonderlijke factoren versterken, vooral de opeenstapeling van risicofactoren vergroot de kans op het ontstaan van problemen binnen opvoeding.

- Er zijn maar weinig kinderen die niet te maken krijgen met risicofactoren (10%)
- De cumulatie van dergelijke factoren en de verhouding tss de risico – en beschermende factoren doen de balans van de draagkracht en de draaglast doorslaan. (bepaald of de ouders de opvoeding aankunnen)
- Beschermende factoren kunnen de negatieve effecten van risicofactoren compenseren. Vb hulbaby
 - Voor de kinderlijke ontwikkeling geldt een steunende relatie met ten minste één ouder of verzorger als één van de belangrijkste beschermingsfactoren tegen negatieve invloed
 - Steun van sociale netwerk werkt ook beschermend vooral invloed op ouderlijk gedrag

Het balansmodel p 35 !!!! belangrijk

Het bidirectionele opvoedingsmodel van Belsky

het proces- model

Meso-, exo-, en Marco systeem

Buurt, sociaal en pedagogische voorziening, sociaal- economische status, culturele factoren, maatschappelijke factoren

Eigen kindertijd

Relatie

Werk

Risicovolle persoonlijkheid K-kenmerken

- Gebrek zelfcontrole
- Zelf over/onderschatting
- Externe zelfbepaling
- Inefficiënte

Persoonlijke
O-kenmerken

Sociale steun

Opvoedingssituatie

Opvoedingsrelatie:

- Kind/ouder gerichte relatie
- Communicatie, responsiviteit, veiligheid/ geborgenheid, gehechtheid, ...
- Loyaliteit

Pedagogische vaardigheden:

- Toezicht houden
- Positieve betrokkenheid
- Positieve bekrachtiging
- Disciplineren
- Probleemoplossende gedrag

Vormgeving opvoedingscontext

G
E D
R A
G-
K I
N D

Risicovolle gezinssituatie:

- sc- variabele
- nieuw samengesteld gezind

Risicovolle vriendensituatie:

- Deviante vrienden
- Riskante vrijetijdsbesteding
- Probleemrelaties

Risicovolle schoolsituatie:

- Motivatieproblemen
- Prestatiegebrek
- Probleemrelatie
- Ineffectieve

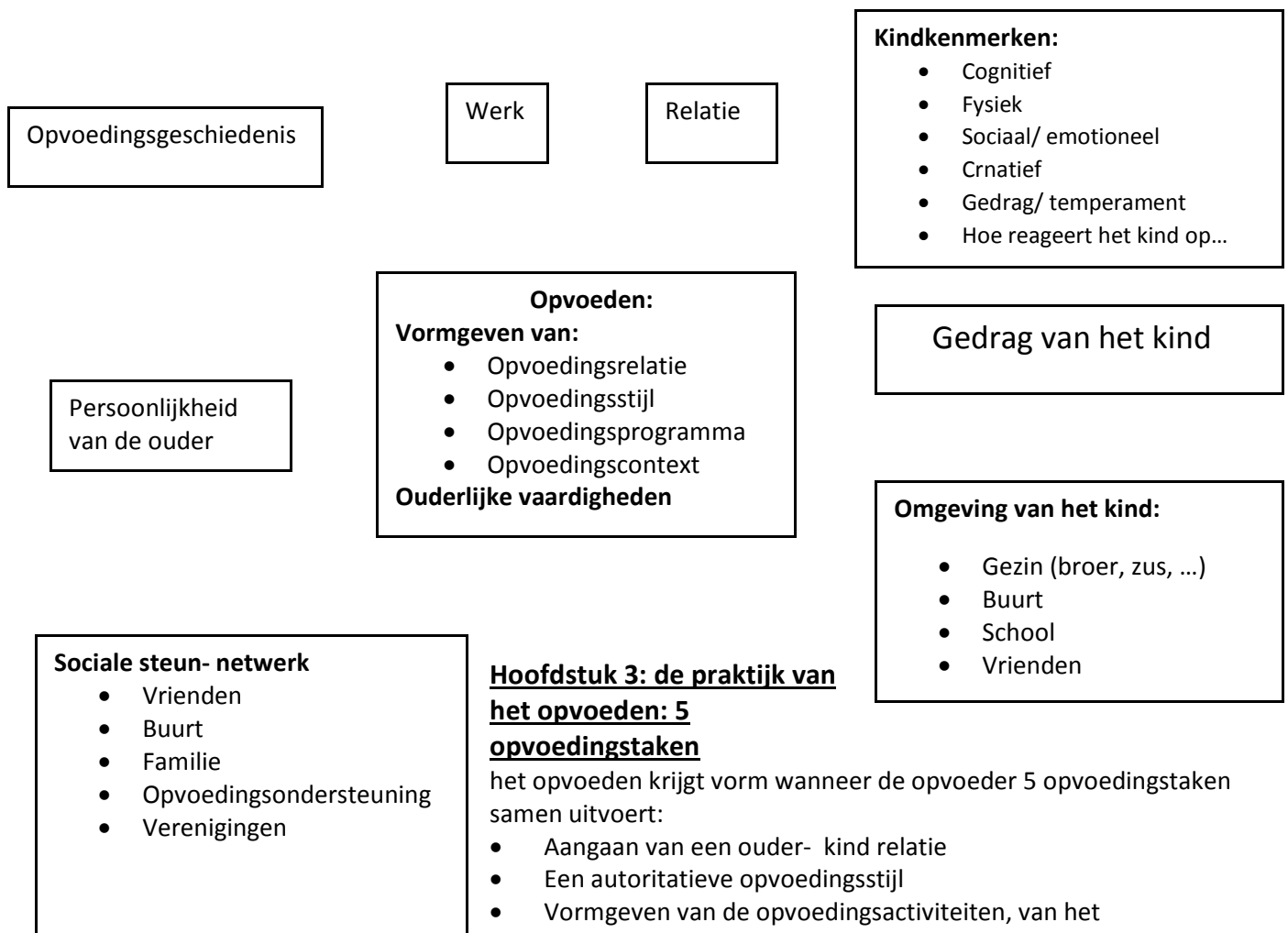
- ontstaan uit een poging om de determinanten van de opvoeding bij kindermishandeling te identificeren.
- Opvoeding wordt beschouwd als een bidirectionele relatie tussen ouders en kind
- Belsky komt tot het onderscheiden van 3 groepen van factoren die de opvoedingsrelatie beïnvloeden:
 - Individuele kenmerken van de ouders
 - Individuele kenmerken van het kind
 - Contextuele bronnen van stress en steun:
 - Huwelijksrelatie

Hiërarchie van beïnvloedende factoren

- Sociale ondersteuning
- Beroepssituatie
- Temperament

• Proces- model

- Opvoeding als buffered system: doordat de opvoeding door verschillende factoren wordt beïnvloed, is het mogelijk dat tekorten in één beïnvloedende factor gecompenseerd worden door de andere factoren
- Opvoedingsgeschiedenis
- Gemeenschappelijke geschiedenis/ ervaringen

Hoofdstuk 3: de praktijk van het opvoeden: 5 opvoedingstaken

het opvoeden krijgt vorm wanneer de opvoeder 5 opvoedingstaken samen uitvoert:

- Aangaan van een ouder- kind relatie
- Een autoritatieve opvoedingsstijl
- Vormgeven van de opvoedingsactiviteiten, van het opvoedingsprogramma

- Vormgeven van de opvoedingscontext
- Bewaken van de kwaliteit van het opvoederschap als vijfde taak: opvoedingsverantwoordelijkheid.

De eerste 4 opvoedingstaken zijn hiërarchisch opgebouwd: ze bouwen op mekaar voort. M.a.w. problemen in de eerste opvoedingstaak laten zich voelen in de volgende taken en vormen daardoor ook zeer ernstige opvoedingsproblemen

Het aangaan van ouder- kind relatie

Bepalend voor de kwaliteit van de opvoeding, en rechtstreekse beïnvloeding

In de ouder- kind relatie kunnen we volgende aspecten herkennen:

- Acceptatie
- Wederzijdse communicatie
- Een liefdevolle relatie, affectie
- Responsiviteit / sensitiviteit
- Opvoedingsklimaat
 - Liefde en affectie
 - Hechting
 - Veiligheid en geborgenheid
- Loyaliteit

Maatschappelijke veranderingen

Opvoedingsrelatie:

- Verantwoordelijkheid van de ouder
- Afhankelijk van het kind
- Respect voor het kind (acceptatie)

1°: acceptatie

- Onvoorwaardelijke basishouding (het aanvaarden van het kind zoals het is, los van wat het doet, en dit ook laten ervaren)
- Deze aanvaarding manifesteert zich in de verwachtingen die de ouders hebben over hun kinderen, deze verwachtingen beïnvloeden het handelen van de ouder, het gedrag van hun kind heel sterk beïnvloeden.
- *Pedagogische accepteren*: stimulerend aanvaarden in het perspectief van de ontplooiing van de eigenheid. Dit ontwikkelingskansen biedend accepteren is niet eenvoudig
- Ontwikkelingskansen = afstemmen op:
 - De kindkenmerken
 - Mogelijkheden en beperkingen kind
 - Ouders moeten onderscheid maken tussen eigen wensen en die van hun kinderen.
 - Voorbeeld lieven p 40
- Aanvaarden van hier en nu
- Kinderen met beperkingen (handicap)

2° tweezijdige communicatie

- Vraagt van de ouder een motivatie: het besef dat zijn kind voor diens ontwikkeling hulp en sturing van de ouders nodig heeft
- Bekwaamheid
 - Verbale en non- verbale signalen ontvangen en begrijpen
 - Contact maken
 - Begrijpbare signalen uitzenden
 - Wederkerigheid
- Pedagogische bereikbaarheid: inspelen op de behoeften van het kind, interactie met het kind, het begrijpen van het kind,...
- *Gebroken communicatie tussen ouders en kinderen*: geen groeibevorderende relatie
 - Acceptatie: toekomstbeeld (ouders stellen te hoge verwachtingen aan hun kinderen , omdat O denk dat K later alleen gelukkig kan zijn als ze aan deze verwachtingen voldoen)
 - Ouders luisteren beoordeelend naar de problemen van hun kinderen: ouders wegen de problemen van hun kinderen af aan het toekomstbeeld: vormt het probleem een bedreiging ervoor?
 - Zoja dan gebruikten ouders deursluiters= elke bespreking van het probleem onmogelijk maken waardoor het kind het probleem uiteindelijk zal moeten verdringen.
(→ problemen verdringen zal later bij deze kinderen een belangrijke oplossingsstrategie blijven)
 - Ontvluchten, geruststellen en raad geven is geen goede aanpak → deze reacties verhinderen veeleer die dialoog en laten de ander meteen wrang en eenzaam gevoel achter.
 - *Open communicatie*: groeibevorderende relatie
 - Nu accepteren, realistische verwachtingen van het kind

- o Echtheid
 - o Actief luisteren naar hun kind, en deuropeners gebruiken
- Deze vorm van communicatie geeft groeikansen aan beide partijen
- Om tot een echt dialoog te komen benadrukken ouders best het weerspiegelen van de gevoelens en ik-boodschappen geven
 - o Benadrukken: de ouder maakt zo duidelijk dat hij belangrijk vindt wat het kind net vertelde n dat hij bereid is erop door te gaan, als het kind dat wenst.
 - o Gevoelens weerspiegelen: wil je werkelijk delen wat het kind wil mede- delen, dan moet je je inleven in de gevoelens van het kind. Dit noemen we invoelen.
 - o Ik- boodschap:
 - Jij- boodschap:
 - Zijn beschuldigend
 - Leggen het probleem bij het kind
 - K voelt zich aangevallen en daardoor gaat het O verbaal terug aanvallen
 - Ik- boodschappen:
 - Ze beschrijft het gedrag van het kind
 - Ze beschrijft welke invloed dat gedrag heeft op de ouder
 - Ze beschrijft wat de ouder hierbij voelt

3° responsiviteit – sensitiviteit

- Responsiviteit: het onmiddellijk en gepast reageren op het gedrag (respons) van het kind (zeer aandachtig luisteren naar de signalen en de behoeften van het kind, dat hij die signalen en behoeften adequaat moet interpreteren en er gepast op moet reageren)
- Sensitiviteit: mate waarin en de wijze waarop de ouder inspeelt en reageert op de signalen die het kind uitzendt in zijn gedrag
- Gevolgen van responsiviteit:
 - o *Specifieke bekrachtigend effect*: op het gedrag van het kind zal hebben: gedrag dat door een reactie wordt gevolgd, zal in het vervolg vaker optreden.
 - o *Een gegeneraliseerd effect*:
 - Algemene verwachting t.a.v de effectiviteit van zijn gedrag zal opbouwen
 - Omgeving wordt beheerbaar/ onbeheersbaar
 - o *Competentiemotivatie – conatieve/ motivationele ontwikkeling*
 - o *Veiligheid en geborgenheid*:
 - o *Hechtingsrelatie*
 - o *Emotionele ontwikkeling*:
 - Zelfvertrouwen
 - Minderwaardigheidsgevoelens, faalangst, apathie
 - o *Sociale ontwikkeling*:
 - Vertrouwen in anderen
 - Assertiviteit
 - Sociaal isolement
 - o *Cognitieve ontwikkeling*:
 - Door te exploreren krijgt het kind nieuwe en meerdere kansen om informatie op te doen over de fysieke eigenschappen over de omringende objecten en kan het informatie makkelijker assimileren

4° het opvoedingsklimaat: een liefdevolle relatie, affectie

- Opvoedingsklimaat= de sfeer waarin het gebeuren zich afspeelt
- Opvoedingsklimaat wordt in grote mate bepaald door de kwaliteit van de relatie tussen kind en ouder
- Het klimaat word bepaald door de ouder, maar ook het kind zelf
- Opvoedingsrelatie gekenmerkt door
 - o Verantwoordelijkheid van de ouder
 - o Door afhankelijkheid van het kind
 - o Wederzijdse betrokkenheid
 - o Onverbrekelijke band als permanente factor
 - o Respect voor de eigenheid van het kind: acceptatie
 - o De opvoeder stemt zijn verwachtingen van het kind af op zijn mogelijkheden en zijn persoonlijke voorkeur. → dit geeft het kind de ruimte en mogelijkheden om zich te ontplooiën (bevorderen van de capaciteiten van het kind)

- Liefde en acceptatie een onmisbare factor → sensitiviteit voor datgene wat de ander beweegt en om responsiviteit naar die ander
- Affectie tussen ouders en kind lijkt een noodzakelijke ontwikkelingsvoorwaarde te zijn (koesteringinstituut, dr. Marneffe)
- Er is een verplichting voor de ouder tot het nemen van opvoedingsverantwoordelijkheid
- Groeibevorderend
- Affectie tussen ouders

4° het opvoedingsklimaat: hechting

- de eerste ontwikkelingstaak van de mens
- gehechtheid: de affectieve relatie aangeduid die tussen een kind en zijn opvoeders ontstaat in de eerste levensjaren a.g.v. de verzorging en de bevrediging van de primaire behoeften.
- Oorzaak van de gedragsstoornissen bij jeugdcriminaliteit : ontbreken van gehechtheidsrelatie leidt tot gevoelloos karakter (scheidingservaringen in de eerste 3 levensjaren)
- Goede gehechtheidsrelatie: een veilig gehechte relatie, de kwaliteit van de interactie is van belang. Zo blijkt een accepterende, sensitieve en responsieve moeder tot deze gehechtheid te leiden.
- “werkmodel” een gehechtheidsrelatie vormt de blauwdruk van alle andere relaties die het kind zal opbouwen. Een veilige gehecht kind is daarom op sociaal vlak beter af dan een onveilig gehecht kind. Hoe deze vroege gehechtheid doorwerkt op latere ontwikkeling, kan het best worden uitgelegd met het begrip ‘werkmodel’
- Het bevordert het zelfvertrouwen en het streven naar zelfstandigheid
- Ontwikkelen competentiemotivatie zonder angst om de ondersteuning van zijn ouders te verliezen
- Positief zelfbeeld
- Basisvertrouwen
 - In anderen
 - In zichzelf – zelfbeeld
 - Gedragsproblemen (pleegkinderen, adoptiekinderen,...)
- Cognitieve ontwikkeling:
 - Gezonde autonomie
 - Exploratie en spel
 - Zelfstandigheid bij taakuitoefening
- Mothering – maternal deprivation
- Responsiviteit en sensitiviteit
- Kindgerichte opvoeding